

CENTRUL ROMÂN DE POLITICI EUROPENE



Uniunea Europeană se adaptează din mers Tratatului de la Lisabona

- Prioritățile președinției spaniole și interesele României -

Autori: Paul Ivan, Mihai Panaite, Ciprian Ciucu, Robert Uzună

**Policy Memo nr. 6
Ianuarie 2010**



FUNDAȚIA SOROS
ROMÂNIA www.soros.ro

Cuprins

Introducere - 3

Aspecte instituționale – Dificultățile aplicării tratatului de la Lisabona - 4

Afaceri Externe. Distincția între vecinii europeni din est și vecinii Europei din sud - 6

Noua strategie economică europeană – învățăm lecția eșecului anterior? - 9

România și strategia europeană – Un nou și necesar țap ispășitor pentru reforme? – 9

Un nou cadru de supraveghere financiară - 11

Sustenabilitate socială – Ce e flexisecuritatea și dacă ar putea funcționa în România – 12

Prioritățile președinției spaniole în domeniul energiei - 16

Introducere

După multe obstacole Tratatul de la Lisabona a intrat în cele din urmă în vigoare la 1 decembrie 2009 și președinția spaniolă va fi prima care va funcționa după regulile noului tratat. Noul tratat trebuia formal să reducă implicarea țării care deține președinția rotativă, dar Spania a venit cu o agendă ambițioasă, pe care a consultat și implicat anterior Belgia și Ungaria, următoarele două țări care vor prelua președinția rotativă.

Guvernul spaniol a propus patru priorități pentru Uniunea Europeană:

- Implementarea Tratatului de la Lisabona
- Coordonarea politicilor economice pentru recuperarea în urma crizei economice; lansarea strategiei „Europa 2020”
- Consolidarea politicii externe a UE
- Îmbunătățirea drepturilor și libertăților cetățenilor UE

Ne vom opri aici asupra primelor trei dintre aceste priorități, adăugând observații cu privire la importanța acestora pentru România.



Herman van Rompuy, Președintele Consiliului European, José Luis Rodríguez Zapatero, primul ministru al Spaniei și José Manuel Barroso, Președintele Comisiei Europene la întâlnirea inaugurală a Președinției spaniole (© European Union)

Aspecte instituționale – Dificultățile aplicării tratatului de la Lisabona

Tratatul a introdus două noi figuri instituționale puternice, președintele Consiliului European și Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politică de securitate (așa-numitul ministru de externe al UE).

Herman Van Rompuy, nou-numitul președinte al Consiliului European, va prezida întâlnirile șefilor de state din UE și va reprezenta Uniunea în summit-urile internaționale la nivel de șef de stat sau de guvern. Însă țara care deține președinția rotativă va continua să prezideze întâlnirile la nivel de miniștri. Nu e clar cum va funcționa această separare în practică, dar se așteaptă ca spaniolii să creeze precedente practice pentru viitor. Astfel, chiar dacă competențele președinției rotative de a stabili ordinea de zi a UE sunt păstrate de către Tratatul de la Lisabona, întâlnirile Consiliului European (șefii de state) nu vor mai fi prezidate de șeful statului care deține președinția, așa cum a fost cazul până acum. Prin urmare, José Luis Rodríguez Zapatero va participa la aceste summit-uri numai ca prim-ministru al Spaniei.

Înalțul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politica de securitate, post care i-a revenit britanicei Catherine Ashton reunește rolul fostului Comisar pentru Relații Externe (deținut până de curând de Benita Ferrero-Waldner) cu cel al Înalțului Reprezentant pentru politica externă și de securitate comună, un post deținut în ultimii 10 ani de Javier Solana. Noul Înalț Reprezentant este unul dintre vicepreședinții Comisiei și conduce consiliul miniștrilor afacerilor externe. Această dublă subordonare creează o situație ciudată în cadrul instituțional al Uniunii care în mod tradițional a divizat cele trei domenii principale de-a lungul unor linii clar delimitate: statele membre reprezentate în Consiliu, birocrăția independentă a Comisiei și cetățenii reprezentați de către Parlament. Catherine Ashton va activa atât în calitate de membru al Comisiei dar va stabili și agenda în cadrul Consiliului și nu este încă clar care vor fi efectele practice ale acestei situații.

acum, paradoxal, sunt mai mulți comisari care se ocupă cu probleme externe

Motivația creării unui nou post atât de puternic a fost necesitatea de a simplifica organizarea fragmentată a politicii externe a UE, care era împărțită atât între Secretariatul Consiliului (Solana) și Comisie, cât și în interiorul Comisiei între diverși comisari și direcții generale (Relații Externe, Extindere, Comerț, Dezvoltare, Ajutor umanitar etc.) Tratatul de la Lisabona a rezolvat prima problemă, dar organizarea internă a noii Comisii Barosso pare să o exacerbeze în cel de-al doilea caz deoarece acum, paradoxal, sunt mai mulți comisari care se ocupă cu probleme externe. „Ajutorul umanitar” a fost separat în noua comisie de portofoliul Dezvoltării și a fost creat un nou post de Comisar pentru „Ajutor umanitar și răspuns în situații de criză” pentru care a fost desemnată nominalizata Bulgariei, Kristalina Georgieva¹.

O altă schimbare este cea care privește Politica de Vecinătate. În mod ciudat, Înalțul Reprezentant nu va administra tocmai Politica de Vecinătate a UE (relația cu vecinii din sudul și

¹ Inițial pentru acest post a fost nominalizată Rumiana Jeleva, dar ea s-a retras după ce a eșuat să convingă Comisia pentru dezvoltare a Parlamentului European.

estul UE), un portofoliu care a fost deținut anterior de către Comisarul pentru Relații Externe. În noua Comisie Barroso, portofoliul Politicii de Vecinătate a fost lipit celui al Extinderii și ele vor fi gestionate de Stefan Füle, un fost ministru ceh pentru afaceri europene. Pentru alte domenii ale relațiilor externe portofoliile "tradiționale" sunt păstrate, cu Karel de Gucht luând Comerțul și Andris Piebalgs Dezvoltarea. Este deci neclar cum va funcționa grupul extins al comisarilor cu mandate pe relații externe și care vor fi relațiile acestora cu Înalțului Reprezentant.

Înaltul Reprezentant nu va administra tocmai Politica de Vecinătate a UE

Prin prezidarea întâlnirilor Consiliul European sau a celor cu partenerii externi ai UE, noile posturi vor prelua o parte din rolurile tradiționale deținute de președințiile rotative. Cu toate acestea, Spania a promis să ofere vizibilitate "maximă" titularilor Van Rompuy și Ashton și a subliniat că nu va exista concurență între Madrid și cei doi. Mai mult, primul-ministru Zapatero a spus că Spania va lucra "în cooperare completă și cu loialitate" cu cele două posturi noi create prin Tratatul de la Lisabona. Pentru a coordona președinția prin rotație a UE cu președinția permanentă a Consiliului European, Președinția spaniolă și președintele Consiliului European au convenit să înființeze un grup de lucru cu personal din ambele părți.

Aceste asigurări vor fi testate în practică în următoarele luni și, mai ales, în timpul celor șapte summit-uri între UE și mai mulți parteneri internaționali (SUA, Pakistan, Maroc, Mexic și alte țări din America Latină) pe care intenționează să le organizeze guvernul spaniol în Spania și nu la Bruxelles. Herman Van Rompuy ar trebui să reprezinte UE la aceste summit-uri internaționale, dar în calitate de gazdă, prim-ministrul spaniol va dori de asemenea să joace un rol important.

Așa cum am menționat deja, chiar dacă după noile reguli țara care deține președinția rotativă a pierdut unele puteri, guvernul domnului Zapatero va continua să fie responsabil pentru prezidarea reuniunilor ministeriale de la Bruxelles, adică acolo unde se iau majoritatea deciziilor comune între statele membre.

Afaceri Externe. Distincția între vecinii europeni din est și vecinii Europei din sud

Una din prioritățile președinției spaniole este de a crește statura internațională a Uniunii Europene și de a face din acest bloc un "autentic actor la nivel mondial" într-o "nouă ordine multi-polară". Pentru aceasta guvernul spaniol va trebui să definească mai clar noile instrumente pentru politică externă introduse prin Tratatul de la Lisabona. Spania va trebui să colaboreze cu Înaltul Reprezentant pentru înființarea Serviciului european de acțiune externă (SEAE), viitorul corp diplomatic european. Serviciul va avea un buget propriu și delegațiile Comisiei din străinătate vor deveni ambasade ale Uniunii. Crearea SEAE a provocat deja ciocniri între cele trei instituții care îi vor furniza personalul: Secretariatul



©European Parliament-Pietro Naj-Oleari

Catherine Ashton

General al Consiliului, Comisia și statele membre, care vor delega personal din serviciile diplomatice naționale. Parlamentul European a intrat de asemenea în acest conflict prin solicitarea de a avea dreptul de a supune audierilor pe unii dintre trimișii speciali și ambasadorii numiți de Înaltul Reprezentant. Probabil că acesta va rămâne un conflict deschis, deoarece în general statele membre se opun acordării de astfel de puteri Parlamentului, iar Catherine Ashton s-au opus ideii în timpul propriei sale audieri în PE.

Cum era de așteptat, prioritățile președinției spaniole externe reflectă zonele de interes tradiționale ale Spaniei: America Latină și Marea Mediterană. În afară de acestea, spaniolii au adăugat relația transatlantică și reînnoirea unui acord strategic cu Rusia.

Spania intenționează să organizeze un summit UE-America Latină / Caraibe precum și summit-uri sub-regionale simultane UE-America Centrală, UE-Mercosur², UE-Cariforum³, UE-Chile precum și să dezvolte parteneriatele strategice cu Mexic și Brazilia. Spania vrea de asemenea să îmbunătățească relațiile cu Cuba, dar acest lucru nu va fi ușor de realizat dată fiind lipsa reformelor din această țară și opoziția existentă în UE față de o astfel de schimbare de politică⁴.

² Mercosur este un acord comercial regional între Argentina, Paraguay, Brazilia și Uruguay înființat în 1991 prin Tratatul de la Asunción.

³ Cariforum este un pact economic între Comunitatea Caraibelor (Caricom - o organizație de 15 națiuni și teritorii dependente din Caraibe) și Republica Dominicană și UE.

⁴ În ceea ce privește planurile spaniole în privința Cubei, Președintele Parlamentului European Jerzy Buzek a declarat într-un interviu că "Nimic nu s-a schimbat în Cuba pentru a justifica o nouă poziție a UE".

În ceea ce privește vecinii UE, Spania vrea "o dezvoltare echilibrată a ambelor zone cuprinse în Politica de Vecinătate (PEV), atât a celui din Est cât și a celui din Marea Mediterană". Lansată după extinderea UE din 2004, Politica Europeană de Vecinătate (PEV) a avut ca obiectiv evitarea apariției unor noi linii de divizare între Uniunea extinsă și vecinii săi. Cu toate acestea, PEV a pus laolaltă atât state nord africane și din Orientul Mijlociu, care nu pot deveni membre UE, cât și state din Europa de Est, dintre care unele au aspirații europene ferme. Nevoia de a separa țările care au speranța de a deveni membre EU de cele care nu vor fi admise în UE a fost recunoscută cu greutate și o separare treptată este vizibilă între "PEV Est" și țările EuroMed. Separarea celor două grupuri a primit un nou impuls odată cu lansarea Uniunii pentru Mediterana în 2008 și a Parteneriatul Estic în anul următor. Totuși, în ciuda acestor proiecte cu logici de funcționare diferite, toți vecinii UE continuă să fie plasați sub aceeași pălărie a Politicii de Vecinătate.

trebuie să se facă distincție între "vecinii europeni" din est și "vecinii Europei" din sud

Pentru a gestiona mai bine relațiile diferite cu aceste țări trebuie să se facă distincție între "vecinii europeni" din est și "vecinii Europei" din sud iar Uniunea ar trebui să aibă politici diferite pentru aceste două zone. Fuziunea portofoliilor Extinderii și Politicii de Vecinătate sub responsabilitatea aceluiași comisar a fost un pas în direcția cea bună. Ce ar avea și mai mult sens acum ar fi separarea portofoliului Politicii de Vecinătate, reținerea relației cu statele din Parteneriatul Estic împreună cu portofoliul Extinderii și trecerea relației cu țările mediteraneene sub autoritatea Înaltului Reprezentant pentru afaceri externe și politică de securitate. Acum este probabil prea târziu pentru a modifica structura acestei Comisii, dar România ar trebui să susțină această idee în interiorul UE în următorii ani deoarece este interesată de extinderea Uniunea în vecinătatea sa.

Fuziunea mai sus menționată a portofoliilor Politică de Vecinătate și Extindere a trezit speranțe în unele state din estul Europei, cum ar fi Republica Moldova și Georgia, privind perspectivele lor europene. România este în mod special interesată de integrarea europeană a Republicii Moldova, care a început recent negocierile privind un nou acord de asociere cu UE. Totuși Republica Moldova nu este oficial considerată o "țară potențial candidată". România va pleda în continuare pentru extinderea categoriei de "țări potențial candidate", care în prezent cuprinde statele din Balcanii de Vest și Islanda, mai ales dacă se are în vedere că procesul de aderare pentru unele dintre aceste state (de exemplu Bosnia și Herțegovina) și teritorii (Kosovo) va dura foarte mult. Integrarea în UE a unor state europene precum Republica Moldova nu ar trebui să depindă de problemele întâmpinate de alte țări.

În ceea ce privește Rusia, aceasta nu este oficial parte a Politicii Europene de Vecinătate deoarece a negociat o relație specială cu UE bazată pe patru "spații comune": Aspecte economice și de mediu, Libertate, securitate și justiție, Securitate externă, Cercetare și educație, inclusiv aspectele culturale. Spania plănuiește să continue negocierile pentru noul „Acord de parteneriat și cooperare” cu Rusia și să îmbunătățească relațiile cu aceasta în domenii ca simplificarea procedurilor de viză sau cooperarea energetică. Spania vrea chiar să inițieze un Acord de liber schimb cu Rusia dacă aderarea acesteia la Organizația Mondială a Comerțului este finalizată mai întâi, dar acest ultim aspect este puțin probabil să aibă loc în următoarele șase luni.

Spania își propune de asemenea să consolideze dialogul transatlantic și va organiza un summit UE-SUA pentru a aborda probleme cum ar fi o mai bună cooperare economică, recuperarea după criza financiară, securitatea energetică, lupta împotriva terorismului și situația din Iran, Afganistan și Pakistan.

Noua strategie economică europeană – învățăm lecția eșecului anterior?

Probabil că cea mai importantă propunere care urmează să fie prezentată și negociată în timpul președinției spaniole va fi noul plan pentru un model european de creștere economică și dezvoltare, așa numita „Strategie UE 2020”. Noua strategie vine în continuarea Strategiei Lisabona (2000 - 2010), care a încercat să transforme UE în "cea mai dinamică și competitivă economie din lume bazată pe cunoaștere".

Noua strategie va trebui să se bazeze pe precedentă, care a fost, însă, în mare parte un eșec. Țintele sale specifice au ajutat la stabilirea de obiective comune pentru toate statele membre și a reușit să crească gradul de conștientizare cu privire la importanța împărtășirii de bune practici pentru atingerea

Noua strategie va trebui să se bazeze pe precedentă, care a fost, însă, în mare parte un eșec

acestor obiective. Dar folosirea Metodei Deschise de Coordonare (Open Method of Coordination – un mecanism neobligatoriu de schimb de bune practici și evaluare reciprocă) în locul unor angajamente obligatorii și sancțiuni pentru nerespectarea lor, cuplată cu stabilirea prea multor ținte pentru prima jumătate a perioadei de aplicare (2000-2005), și apariția crizei economice și financiare în ultima parte au dus la eșecul strategiei Lisabona.

Noua Strategie „UE 2020” este o prioritate atât pentru Președintele Comisiei Barroso⁵ și pentru președintele Consiliului European Van Rompuy, cât și pentru președinția spaniolă. O propunere din partea Comisiei (pe baza unei consultări lansate în noiembrie 2009) va fi discutată în cadrul Consiliului European informal din 11 februarie și la Consiliul European de primăvară din martie. Întrebarea principală este dacă noua strategie va include și o formă de angajament obligatoriu și sancțiuni pentru statele membre sau dacă va continua să fie un proces de coordonare fără obligații clare.

România și strategia europeană – Un nou și necesar țap ispășitor pentru reforme?

Experiența anterioară cu implementarea Strategiei Lisabona, dar și criza economică actuală le oferă factorilor de decizie de la Bruxelles argumentele necesare pentru o abordare ceva mai radicală pentru Strategia UE 2020. Președinția spaniolă pare să prefere o astfel de idee, dar va fi dificilă obținerea sprijinului tuturor statelor membre. Pentru România un plan cu angajamente obligatorii și sancțiuni pentru nerespectarea s-ar putea dovedi util. Factorii de decizie de la București ar putea astfel pune în aplicare măsuri de reformă nepopulare și să se justifice în fața electoratului arătând că acestea au fost cerute de la Bruxelles. Deși nu e un mecanism tocmai normal de adoptare a

Pentru România un plan cu angajamente obligatorii și sancțiuni pentru nerespectarea s-ar putea dovedi util

⁵ J. M. Barroso - Political guidelines for the next Commission, Brussels, 2009

unor decizii nepopulare dar necesare, folosirea „țapului ispășitor extern” funcționează în România, cum a arătat experiența reformelor din anii 1990. Iar UE este încă mai populară la București decât țapul ispășitor tradițional – FMI.

În evaluarea din ianuarie 2009 a punerii în aplicare a Programului Național de Reforme, Comisia a făcut anumite recomandări pentru ca România să realizeze obiectivele Lisabona: să consolideze administrația publică, să întărească politica fiscală și să îmbunătățească mixul de politici macroeconomice, să simplifice anumite proceduri administrative, precum și să regândească sistemul de educație și formare profesională pentru a satisface cererea de pe piața forței de muncă. În termeni de obiective concrete, România nu și-a atins țintele proprii stabilite. Cea mai recentă rată de ocupare este de 60%⁶, comparativ cu obiectivul național de 63% și cel Lisabona de 70%, în timp ce investițiile în cercetare dezvoltare au fost de 0,58% din PIB în 2007, comparativ cu un obiectivul național de 1,8% și cel Lisabona de 3% din PIB.

Se așteaptă de asemenea ca în timpul președinției spaniole Comisia să prezinte propunerile sale privind viitorul bugetului UE. În acest sens a avut loc un proces de consultare publică în 2008, iar Comisia va trebui să țină seama în propunerea sa punctele de vedere exprimate cu acea ocazie. Inputul primit atrage atenția asupra unei serii de provocări pentru viitorul Europei: schimbările climatice, competitivitatea economică, securitatea aprovizionării cu energie, inegalitatea dintre țări și regiuni, tendințele demografice. Aceste provocări vor avea nevoie de o finanțare adecvată pentru a fi abordate serios. Prin urmare, din rezultatele consultării reies anumite domenii care ar trebui să fie finanțate prioritar: protecția mediului, cercetare-dezvoltare, competitivitate, energie. Cheltuielilor de coeziune pare să li se acorde același sprijin ca și în trecut, în timp ce agricultura pare a fi categoria preferată atunci când se caută domenii de unde trebuie reduse cheltuielile⁷.

Pe partea de venituri, participanții la consultare au subliniat necesitatea de a renunța la sistemul complicat de corecții (dintre care rabatul britanic este cea mai importantă) precum și la simplificarea sau eliminarea în totalitate a resursei bazată pe TVA. Reducerea / eliminarea rabatului britanic este legată de continuarea reformei cheltuielilor agricole (în sensul că Londra va renunța la acei bani dacă și țările cu interese agricole puternice vor renunța la niște bani din acel domeniu). Resursa bazată pe TVA impune ca bazele de calculare a TVA din toate statele membre să fie armonizate, pentru a elimina situațiile în care țările mai puțin prospere dar cu rate ale consumului mai mari contribuie mai mult la această resursă. În plus, ponderea resursei bazate pe TVA în total veniturilor bugetului UE a scăzut de-a lungul timpului până la puțin peste 10%. Prin urmare cei mai mulți analiști par să fie de acord că această resursă ar trebui să fie eliminată pentru a simplifica sistemul de colectare a resurselor proprii ale UE. În absența unei resurse noi, finanțarea ar fi acoperită de o creștere a ponderii resursei bazate pe Venitul național brut, care are avantajul de a fi mai transparentă și direct legată de prosperitatea fiecărui stat membru.

⁶ INSSE, Ocuparea și șomajul în trimestrul III 2009.

⁷ Prezentarea fostului comisar pentru buget Dalia Grybauskaitė este disponibilă online la http://ec.europa.eu/budget/reform/library/conference/intro_grybauskaite.pdf

Pentru România cel mai important element din bugetul UE este agricultura, deoarece cea mai mare parte a alocărilor pentru țara noastră provin de la această categorie bugetară. În pofida concluziilor reieșite din consultările publice, o reducere radicală a cheltuielilor agricole este puțin probabilă deoarece lobby-ul agricol din Europa este încă puternic, iar aprobarea cadrului financiar multianual este condiționată de obținerea unanimității în cadrul Consiliului. CRPE va lansa în curând o analiză sectorială comprehensivă asupra reformei bugetului UE și a implicațiilor acestei reforme pentru România.

Un nou cadru de supraveghere financiară

Un alt domeniu de interes în timpul președinției spaniole sunt negocierile privind noul cadru de supraveghere financiară al UE. Ca urmare a raportului grupului de experți condus de Jacques de Larosière, Comisia Europeană a prezentat o propunere pentru un nou pachet legislativ privind controlul financiar la sfârșitul anului 2009. Principalele elemente ale propunerii se referă la crearea unei serii de organisme europene responsabile cu supravegherea financiară:

- un Consiliu European pentru Riscuri Sistemice (ESRC), care ar monitoriza evoluțiile macroeconomice pentru a putea detecta orice amenințări la adresa stabilității financiare în Europa. El ar furniza de asemenea un mecanism de avertizare rapidă asupra riscurilor sistemice și ar face recomandări în acest sens;
- un Sistem European al Supraveghetorilor Financiari (ESFS), format din autoritățile naționale și trei entități noi: Autoritatea Bancară Europeană (ABE), Autoritate europeană pentru asigurări și pensii ocupaționale (AEAPO) și Autoritate europeană pentru valori mobiliare și piețe (AEVMP).

Având în vedere procedura legislativă aplicabilă (co-decizie), precum și calendarul de activități al instituțiilor, pachetul ar putea fi adoptat în a doua parte a lui 2010. Aceasta înseamnă că o parte a negocierilor vor avea loc în timpul președinției spaniole. Cum România nu este unul dintre jucătorii mari din acest domeniu, o bună abordare ar fi să acționeze prudent și să încerce să fie un facilitator al înțelegerii.

Sustenabilitate socială – Ce e flexisecuritatea și dacă ar putea funcționa în România

Crearea de noi locuri de muncă ca soluție pentru refacerea economiei după criză, este una dintre cele patru mari priorități anunțate de Ministrul de Externe spaniol Diego López Garrido. Președinția Spaniolă este conștientă de faptul că piața forței de muncă a fost direct afectată de criza economică. Dar cum pârghiile președinției rotative sunt încă neclare, acesta având mai degrabă rolul de a propune agende de discuții, politicile propuse vor avea efecte doar în măsura în care spaniolii vor reuși să convingă statele membre să acționeze într-o direcție sau alta.

Soluțiile indicate în programul publicat de președinția spaniolă pentru a crea noi locuri de muncă sunt

- formarea profesională (reconversie, dobândirea de noi competențe) și
- creșterea angajabilității lucrătorilor (concept nou reprezentând mijloacele prin care indivizii pot face față condițiilor schimbătoare ale procesului de angajare).

Calibrarea forței de muncă la noile surse de creștere economică și o ocupare maximală a forței de muncă sunt, în viziune spaniolă, o garanție pentru reușita modelului social european și pentru sistemele de pensii în Europa.

Ca în orice document programatic spaniolii spun că în atenția lor se va afla mai totul: egalitatea pe piața muncii între femei și bărbați, ajustarea abilităților lucrătorilor la nevoile pieței, creșterea calității educației, urmărirea obținerii excelenței în universități și în formarea profesională, o bună balansare între flexibilitatea și siguranța locului de muncă ș.a.m.d. Pe scurt, vor fi create noi locuri de muncă pentru care va fi nevoie de competențe noi.

universitățile ar trebui să fie mult mai deschise față de studenții atipici.

Va trebui gestionată eficient tranziția între locurile de muncă, precum și între etapa de formare profesională și găsirea unui nou job. În acest sens, **flexicuritatea** va trebui dezvoltată la maximum. Învățarea de-a lungul vieții trebuie să fie mult mai accesibilă, iar universitățile ar trebui să fie mult mai deschise față de studenții atipici.

Cum ne propunem ca prin asemenea rapoarte să și popularizăm în România noi concepte care fac carieră în Europa și care sunt folosite în documentele oficiale (precum documentul de lucru al Comisiei pentru consultare privind viitoarea strategie „UE 2020”), este locul aici să explicăm pe scurt un termen care va fi folosit tot mai mult și probabil va intra curând și în DEX: flexicuritatea.

Evident, conceptul este un compus din cuvintele „flexibilitate” și „securitate” (siguranță). Deși pentru introducerea sa în vocabularul de specialitate și utilizarea cu succes pe scară largă sunt creditați danezii, termenul a fost promovat în anii '90 de către olandezi. A fost europeanizat după 2005.

Pentru a fi aplicat cu succes (după model danez) conceptul presupune trei condiții:

- piață de muncă flexibilă
- scheme de protecție socială generoase pe termen scurt și
- politici active pe piața muncii.

Se pleacă de la premisa că siguranța locului de muncă nu mai este așa de importantă dacă vor crește foarte mult șansele găsirii unui nou loc de muncă iar în perioada de neocupare ești bine protejat social. Un alt mod de a explica acest concept este: „protejăm oamenii, nu joburile”.

Figura 1. Modele hibride de securitate socială

	O siguranță a locului de muncă scăzută	O siguranță a locului de muncă crescută
Securitate socială scăzută	Marea Britanie SUA	Italia România
Securitate socială crescută	Danemarca	Germania

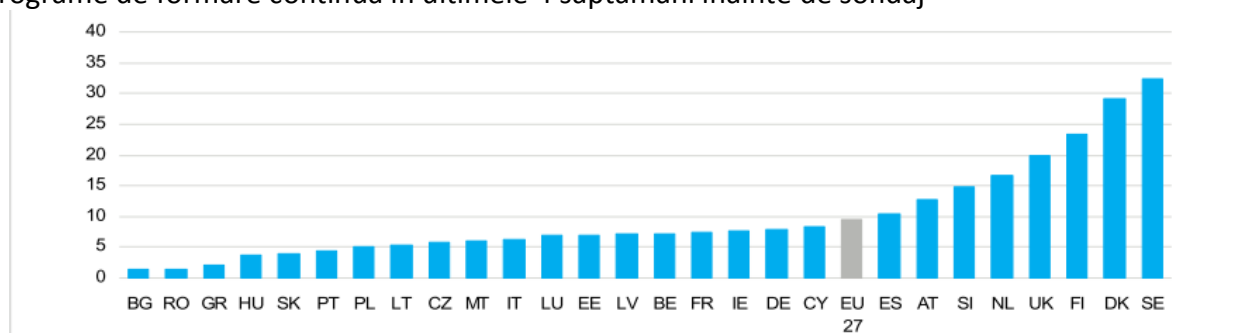
Sursa: Peter Plougmann, Flexicurity - A Danish perspective dec. 2009

În Uniunea Europeană acest model de securitate socială este promovat intens de către social-democrații nordici. Fiind trecut în documentele programatice ale Uniunii este de așteptat ca acesta să fie promovat și în alte state cu toate că se recunoaște că în țările nordice, cele în care este aplicat cu succes, sistemul este rezultatul a zeci de ani de evoluție și de politici active pentru piața forței de muncă.

Pe termen scurt România are șanse minime să se rupă de modelul tradițional de solidaritate socială, pentru că par a-i lipsi mai toate ingredientele:

1. Avem o piață de muncă cu o flexibilitate redusă. Unul dintre cei mai buni indicatori care susțin pentru această afirmație este chiar procentajul populației care participă la programe de educație și formare continuă. Sub 2% dintre români participă la astfel de programe care să le asigure o arie mai largă de competențe și care să-i facă mai ușor angajabili.

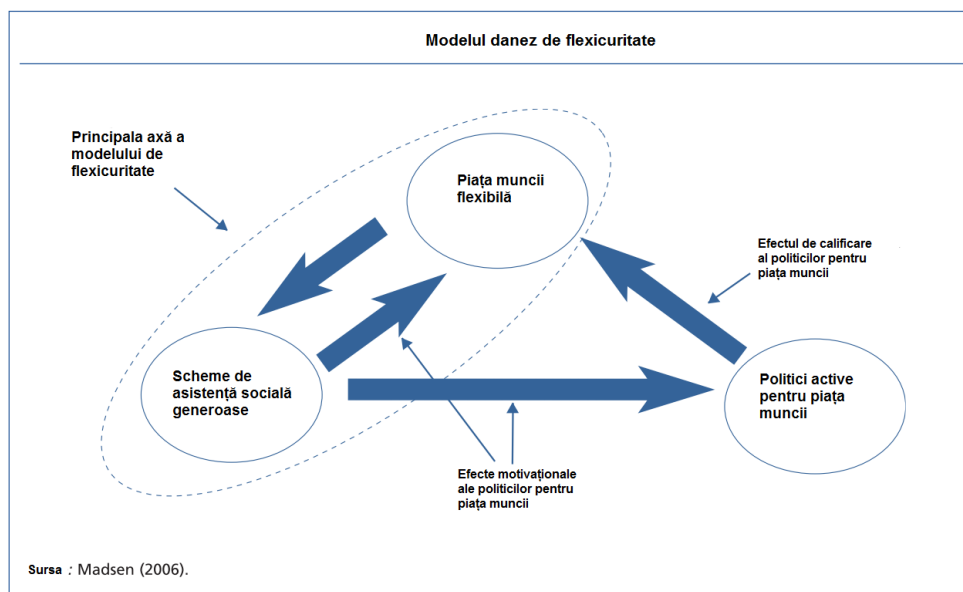
Figura 2. Educația continuă în EU în 2007. Procentul populației între 25-64 ani care a participat la programe de formare continuă în ultimele 4 săptămâni înainte de sondaj



2. Schemele noastre de protecție socială sunt supra folosite și nu sunt sustenabile pe termen lung. Ajutorul de șomaj nu poate furniza suficientă securitate socială pentru familiile cu mai mulți copii.
3. Despre politici active pentru piața muncii nici nu poate fi vorba pe termen scurt din două motive. Primul este că guvernele României s-a arătat până acum incapabile să gândească și să aplice astfel de politici pe scară largă. Cel de-al doilea este că politicile active costă iar Guvernul pare mult mai preocupat acum, după criză, de colectare banilor și de cheltuirea acestora pe scheme sociale pasive.

Mai mult decât orice, pentru a dezvolta flexicuritatea, este foarte importantă capacitatea de adaptare a lucrătorilor la cerințele diferiților angajatori și atitudinea față de iminența schimbării locului de muncă, ce nu trebuie privită ca pe o fatalitate. De exemplu, în Danemarca anual aproximativ 30% din populația activă își schimbă locul de muncă și 20% se confruntă cu șomajul pe termen scurt. În compensație, aproximativ 13% din populație parcurge minim un curs de formare profesională continuă iar 11% beneficiază de politici active de ocupare (sunt asistați de către stat în găsirea unui loc de muncă).

Figura 2 – Modelul danez de flexicuritate



După o perioadă de relativă stabilitate, cu o rată a șomajului sub media europeană, românii încep să re trăiască frica provocată de nesiguranța locului de muncă. Dacă până acum stăteam bine la acest capitol (și din motive de migrație – am exportat masiv forță de muncă în Italia și Spania) acum ne apropiem și chiar depășim după estimările angajatorilor media europeană de 9,5 (conform EUROSTAT). Cifra oficială publicată de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă pentru luna decembrie a anului 2009 este de 7,8.

Este probabil ca Președinția Spaniolă a Consiliului Uniunii Europene să întâmpine greutăți în atingerea obiectivelor sale cel puțin atâta timp cât îi lipsesc instrumente măcar comparabile cu cele ale Fondului Monetar Internațional care impune mai degrabă tăierea cheltuielilor bugetare și disponibilizări decât măsuri orientate spre creștere.

Prioritățile președinției spaniole în domeniul energiei

În plan organizatoric, Președinția spaniolă a prevăzut trei Consilii Energie, primul informal, între 15-16 ianuarie 2010 – Sevilla, iar următoarele la 12 martie și 31 mai 2010 – Bruxelles.

Prioritatea numărul unu pentru următoarele șase luni este adoptarea Planului de Acțiune pentru Energie 2010-2014 cu prilejul Consiliului European de primăvară. Acesta se dorește a fi o revizuire a strategiei energetice a Uniunii pentru următorii cinci ani, care să includă compromisurile obținute în negocierea Pachetului „Energie și Schimbări climatice”, precum și în acordul la care s-a ajuns la Copenhaga, în decembrie 2009.

Planul va include secțiuni pe tema durabilității energetice, a luptei împotriva schimbărilor climatice și securitatea aprovizionării cu energie, precum și Planul Strategic pentru Tehnologie Energetică (Strategic Energy Technology Plan – SET Plan). Discuțiile pe marginea acestui plan au constituit, de altfel, și accentul în cadrul Consiliului Informal pe Energie care s-a desfășurat la 15-16 ianuarie, la Sevilla, în comun cu Consiliul miniștrilor

Președinția spaniolă și-a propus să acorde prioritate îmbunătățirii securității aprovizionării cu energie prin diversificarea surselor de energie și dezvoltarea infrastructurii de interconectare între state

europeni ai mediului. Ministrul spaniol al energiei a declarat că politica energetică nu poate fi concepută decât ca o politică durabilă și de aici legătura cu politica UE privind mediul.

Dezvoltarea unei politici de securitate energetică constituie o prioritate pentru UE, iar aceasta va fi urmărită prin Planul de Acțiune pentru Securitate și Solidaritate Energetică. Obiectivul constă în limitarea vulnerabilității statelor membre, prin măsuri precum dezvoltarea și multiplicarea rețelelor transeuropene de transport de energie și a interconexiunilor energetice în interiorul Uniunii, o mai mare transparență a piețelor, precum și stabilirea de mecanisme de alertă și solidaritate pentru gestionarea situațiilor de criză. În acest sens, de altfel, printre prioritățile legislative declarate se regăsește și adoptarea Regulamentului privind măsurile de garantare a securității aprovizionării cu gaze naturale.

Pentru a evita probleme de genul celor apărute cu livrările de gaz după conflictele dintre Rusia și Ucraina, Președinția spaniolă și-a propus să acorde prioritate îmbunătățirii securității aprovizionării cu energie prin diversificarea surselor de energie și dezvoltarea infrastructurii de interconectare între state. Un element cheie în această direcție îl va reprezenta activitatea Comisiei Europene, de la care se așteaptă prezentarea Noului Instrument de Securitate a Infrastructurilor Energetice ale UE, după consultare publică. Totodată, în luna ianuarie, Comisia va prezenta o evaluare a stadiului proiectelor energetice din cadrul Planului European de Relansare Economică și o propunere de Directivă privind transparența piețelor de energie. În martie a.c., Comisia este așteptată să prezinte un Raport privind piața internă în domeniul energiei. Deși neconfirmat definitiv, este posibil să existe și propuneri ale Comisiei de directivă privind deșeurile radioactive și de un regulament privind transportul de material radioactiv.

În ceea ce privește reuniunile internaționale, agenda Președinției spaniole cuprinde organizarea celei de-a doua reuniuni a Consiliului Energie UE-SUA (luna mai), o Conferință la nivel înalt privind Planul Solar Mediteranean (Valencia), un seminar în domeniul energiilor regenerabile (Oran, Algeria), finalizarea negocierilor Acordului Euratom-Rusia și demararea discuțiilor privind mandatul de negociere a unui nou Acord Euratom – Australia.

O altă preocupare a Președinției spaniole va fi promovarea energiei regenerabile. După adoptarea Directivei privind energia regenerabilă, Președinția spaniolă intenționează să sprijine pregătirea planurilor naționale de către statele membre, care trebuie să fie prezentate înainte de iunie 2010. În plus, Spania își propune să acorde o atenție specială îmbunătățirii eficienței energetice din Planul European de Acțiune pentru Eficiență Energetică din 2006. Revizuirea acestuia este prevăzută pentru primul semestru al anului în curs, pentru a fi adaptat deciziei „20-20-20⁸” din Pachetul Energie și Schimbări climatice.

Președinția spaniolă își propune să impulsioneze al treilea pachet de măsuri privind piața internă a energiei și să promoveze realizarea proiectelor prioritare de interconectare energetică deja decise în cadrul „Liniilor Directoare privind Rețeaua Transeuropeană de Energie”.

Nu în ultimul rând, Președinția spaniolă își propune adoptarea de concluzii cu privire la Planul Strategic pentru Tehnologia Energetică (SET Plan) și impulsionează dezvoltării de inițiative industriale în domeniul energiei solare, a rețelelor inteligente și captarea și stocarea emisiilor de dioxid de carbon.

Având în vedere faptul că dezvoltarea unei politici de securitate energetică constituie o prioritate pentru UE și pentru actuala Președinție spaniolă, România s-ar putea poziționa ca punct de coagulare a intereselor statelor membre UE din centrul și estul Europei afectate direct de aspecte de securitate energetică, scopul fiind stimularea regională în vederea asigurării unui flux constant de energie către o piață europeană tot mai dependentă de surse externe de aprovizionare. România ar putea juca rolul de principal promotor al acestei inițiative accentuând poziția conform căreia asigurarea unui cadru energetic stabil ține de eforturi comune coordonate și nu de inițiative punctuale. Statul român ar putea, pe lângă coagularea intereselor statelor membre UE, să atragă de partea acestei inițiative și actori din afara granițelor Uniunii (de ex. Turcia – stat foarte important pentru tranzitul de hidrocarburi către Europa) și chiar interese economice private (companii ale căror activitate depinde de existența unui circuit stabil și previzibil de energie).

Planul SET urmărește să analizeze practica în domeniul generării de energie cu emisii scăzute de dioxid de carbon, în domenii precum energia solară, termo-solară și fotovoltaică, energia eoliană terestră și marină, vehiculul electric. Introducerea acestei priorități nu trebuie să ne surprindă având în vedere că Spania este, în interiorul Uniunii, unul dintre statele campioane în domeniul energiilor regenerabile.

⁸ Planul „20-20-20” se referă la următoarele 3 obiective ce se dorește a fi atinse până în 2020: reducerea cu 20% a emisiilor de gaze cu efect de seră comparativ cu nivelurile din 1990; creșterea ponderii surselor regenerabile în mixul energetic total de la sub 7% în 2006 la 20% din consumul general de energie al UE; îmbunătățirea eficienței energetice pentru a economisi 20% din totalul consumului de energie primară al UE comparativ cu o bază acceptabilă (variabilă pentru fiecare țară).

Acest raport apare în cadrul proiectului „**România activă în dezbaterile europene**” derulat de Centrul Român de Politici Europene (CRPE) și finanțat de Fundația Soros România în cadrul Inițiativei de Politică Externă.

Conținutul acestui raport nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Fundației Soros.

Opiniile exprimate nu implică automat poziția tuturor experților afiliați CRPE sau a altor instituții și organizații partenere CRPE.

Credit foto coperta: MyfanwyX via Flickr 

© CRPE ianuarie 2010

Centrul Român de Politici Europene

Căderea Bastiliei 16

Ap. 2, București 1

office@crpe.ro

Tel/Fax: 021.310.35.58

Pentru mai multe detalii despre CRPE vizitați pagina www.crpe.ro